

Specialpedagogik I: Specialpedagogik och utveckling av lärandemiljön Special Needs Education I: Special Needs Education and Development of the Environment for Learning

30 högskolepoäng
30 credits

Ladokkod: 11SP20

Revision: 1.2

Fastställt av: Institutionsstyrelsens kursplaneutskott 2010-11-16

Gäller från: VT 2011

Nivå: Grundnivå

Huvudområde (successiv fördjupning): Specialpedagogik (G1N)

Utbildningsområde: Undervisning

Ämnesgrupp: Pedagogik

Förkunskapskrav: Grundläggande behörighet samt lägst betyg G/3 i Sh A (Områdesbehörighet 6 med undantag för En B)

Betygsskala: Underkänd eller Godkänd

Innehåll

I kursen behandlas frågor där lärares vardagsarbete står i fokus. Mer specifikt studeras relationen mellan lärarens arbete med att skapa goda lärandemiljöer och elevernas möjligheter att tillägna sig och utveckla sådana kunskaper att de når skolans mål. Detta innefattar problematik relaterad till vad som traditionellt benämns skolsvårigheter men med särskild tonvikt på beteendeproblematik och koncentrationssvårigheter samt hur sådana problem kan förebyggas. Centralt står grundskolans målsättning att utgöra en arena där alla individers unika förutsättningar och behov ses som resurser inom ramen för ett inkluderande förhållningssätt.

Skolsvårigheter belyses i kursen såväl historiskt som kontextuellt. Detta innebär att betydelsen av olika bakgrundsfaktorer som kön, socialgruppstillhörighet, etnicitet och funktionshinder för elevers framgång i skolan diskuteras och problematiseras. Även eventuella stigmatiserande konsekvenser av särskiljning och placering av elever i särskilda grupperingar tas upp som en del i en allmän differentieringsproblematik.

Utgångspunkten för förståelsen av elevers skolproblem tas i skolans uppdrag så som det formuleras i nationella styrdokument och internationella överenskommelser. Med stöd i aktuell forskning belyses frågor om hur skolans lärandemiljöer kan ordnas så att alla elever inom ramen för en obligatorisk och inkluderande skola skall ges möjlighet att utnyttja sin lärandepotential optimalt. Detta innebär att frågor om måluppfyllelse problematiseras och förstås inte enbart i relation till lärarkompetens utan också i ett vidare värdegrunds- och utbildningspolitiskt perspektiv.

Mål

Studenten ska efter kursen kunna:

- diskutera problematiken i spänningsfältet mellan inkludering som politisk intention och specialpedagogisk verksamhet
- redogöra för hur definitionen av elever i behov av särskilt stöd har förändrats över tid
- problematisera begreppet skolsvårigheter på individ-, grupp- och organisationsnivå i relation till målformuleringar i styrdokument
- förklara hur företeelser som inkludering, exkludering, differentiering och stigmatisering kan förstås med utgångspunkt i olika perspektiv på undervisning och lärande
- redogöra för hur individuella bakgrundsfaktorer kan påverka elevens möjligheter att tillgodogöra sig skolans undervisning samt hur ett kompetent ledarskap kan bidra till att kompensera för konsekvensen av sådana faktorer
- redogöra för komplexiteten i begreppen beteendeproblem och koncentrationssvårigheter
- redogöra för de inlärningshinder som kan finnas på organisations-, grupp- och individnivå

Undervisningsformer

Föreläsningar och studiegruppsarbete.

Undervisningen bedrivs på svenska. Dock kan undervisning på engelska förekomma om kursansvarig anser det nödvändigt.

Examinationsformer och betygsskala

Skriftlig tentamen, muntlig presentation, skriftlig rapport och studiegruppsarbete.

Varje examination skall erbjudas vid fem (5) tillfällen, varav tre (3) inom loppet av ett år. Detta gäller även för kurser som upphör.

Studentens rättigheter och skyldigheter vid examination är enligt riktlinjer och regelverk vid Högskolan i Borås.

Kurslitteratur och övriga läromedel

Se bilaga.

Studentinflytande och utvärdering

Kursen utvärderas muntligt vid kursråd under kursens gång samt skriftligt vid kursens slut. Återkoppling till studenter sker via kursrapporten.

Övrigt

Kursen ges som fristående.

Bilaga: Litteraturlista för Specialpedagogik I: Specialpedagogik och utveckling av lärandemiljön (11SP20)

Litteratur

Andersson, Inga (1999). *Samverkan för barn som behöver*. Stockholm: Folksam. (245 s.)

Ahlberg, Ann (2007). Specialpedagogik – ett kunskapsområde i utveckling. I *Reflektioner kring specialpedagogik – sex professorer om forskningsområdet och forskningsfronterna*. Stockholm: Vetenskapsrådet, ss. 66-84

Barow, Thomas (2009). Begreppet ”obildbar” som en social konstruktion. Teoretisk diskussion och praktisk tillämpning inom den svenska sinnesslövdården under 1900-talets första hälft. Föredrag vid den *Fjärde utbildningshistoriska konferensen 1-2 oktober 2009*. Uppsala: Uppsala universitet (kan laddas ner via <http://hdl.handle.net/2320/5438>) (15 s.)

Alternativt

Barow, Thomas (2010). Undesirable citizens: Education, care and control of the ”Feeble-minded” in the Swedish Province of Malmöhus, 1900–1950. I *ALTER, European Journal of Disability Research* (i tryck) (12 s.)

Bengtsson, Hans & Svensson, Krister (2006). *Ansvar och sekretess i förskola, skola och fritidshem*. Kap 3, 5 och 10-11. Stockholm: Liber. (100 s)

Björck-Åkesson, Eva (2007). Specialpedagogik – ett kunskapsområde med många dimensioner. Nilholm, Claes & Björck-Åkesson, Eva (red.) *Reflektioner kring specialpedagogik – sex professorer om forskningsområdet och forskningsfronterna*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig på Internet: <http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/VR2007_05.pdf> (ss. 85-99)

Egelund, Niels, Haug, Peder & Persson, Bengt (2006). *Inkluderande pedagogik i skandinaviskt perspektiv*. Stockholm: Liber. (206 s)

Eresund, Pia & Wrangsjö, Björn (2008). *Att förstå, bemöta och behandla bråkiga barn*. Lund: Studentlitteratur. (314 s.)

Greene, Ross W. (2009). *Vilse i skolan: hur vi kan hjälpa barn med beteendeproblem att hitta rätt*. Stockholm: Cura. (336 s.)

Gustafsson, Lars H. (2009). *Elevhälsa börjar i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur. (170 s.)

Haug, Peder (1998). *Pedagogiskt dilemma: Specialundervisning*. Stockholm: Skolverket. (72 s.)

Jensen, Elsebeth & Jensen, Helle (2008). *Professionellt föräldrasamarbete*. Stockholm: Liber. (184 s.)

Larsson, Liv (2008). *Skapa möten och kontakt genom medling: att agera tredje part med Nonviolent communication*. Svensby: Friare liv konsult . (284 s.)

Linder, Anne & Breinhild Mortensen, Stina (2008). *Glädjens pedagogik*. Lund: Studentlitteratur. (172 s.)

Läraryrskommittén (1999). *Att lära och leda: en lärarutbildning för samverkan och utveckling: Läraryrskommitténs slutbetänkande*. Stockholm: Fakta info direkt. Tillgänglig på Internet: <<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/24676>> (utdrag ca 25 s.)

Myndigheten för skolutveckling (2005). *Elever som behöver stöd men får för lite*. Stockholm. Tillgänglig: <http://skolverket.se/publikationer?id=1899> (55 s.)

Möller, Kerstin (2005). *ICF: om hälsa, miljö och funktionshinder*. Finspång: Mo gård. (89 s.)

Nilholm, Claes (2007a). Vad och vems är kunskapsobjektet? – Reflektioner över hur den specialpedagogiska praktiken kan och bör studeras. I Nilholm, Claes & Björck-Åkesson, Eva (red.) *Reflektioner kring specialpedagogik: sex professorer om forskningsområdet och forskningsfronterna*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig på Internet: <http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/VR2007_05.pdf> (ss. 100-113)

Nirje, Bengt (2003). *Normaliseringsprincipen*. Lund: Studentlitteratur. (225 s.)

Nordahl, Thomas et al. (2007). *Att möta beteendeproblem bland barn och ungdomar – Teoretiska och praktiska perspektiv*. Stockholm: Liber. (226 s.)

Persson, Bengt (2007a). *Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap*. Stockholm: Liber. (184 s.)

- Persson, Bengt (2007b). Svensk specialpedagogik vid vägskalet eller vägs ände. I Nilholm, Claes & Björck-Åkesson, Eva (red.) *Reflektioner kring specialpedagogik: sex professorer om forskningsområdet och forskningsfronterna*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
Tillgänglig på Internet: <http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/VR2007_05.pdf> (ss. 52-65)
- Rosenberg, Marshall B. (2006[2004]). *Vi kan reda ut det: hantera konflikter på fredliga och kraftfulla sätt: medling och konflikthantering med hjälp av Nonviolent Communication*. 2 tr. Svensbyn: Friare liv konsult. (40 s.)
- Rosenqvist, Jerry (2007a). Några aktuella specialpedagogiska forskningstrender. I Nilholm, Claes & Björck-Åkesson, Eva (red.) *Reflektioner kring specialpedagogik: sex professorer om forskningsområdet och forskningsfronterna*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
Tillgänglig på Internet: <http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/VR2007_05.pdf> (ss. 36-51)
- Skolverket (2006). *På andras villkor – skolans möte med elever med funktionshinder*. Stockholm: Fritzes. Tillgänglig: <<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1602>> (72 s.)
- Skolverket (2008). *Särskolan – hur fungerar den?* Stockholm: Skolverket. Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2152> (20 s.)
- Svenska Unescorådet (2006). *Salamanca-deklarationen och Salamanca +10*. Svenska Unescorådets skriftserie 2/2006. Tillgänglig: <<http://www.unesco.se/Bazment/Unesco/sv/Svenska-Unescoradets-arbete/Bestall-broschyren.aspx>> (62 s.)
- Sverige. Utredningen om en ny lärarutbildning (2008). *En hållbar lärarutbildning: betänkande*. Stockholm: Fritze. (utdrag ca 25 s.)
- Tideman, Magnus (red.) (2000). *Perspektiv på funktionshinder & handikapp*. Lund: Studentlitteratur. (353 s.)
- En artikel i en vetenskaplig tidskrift (ca 15 s), t.ex:
- European Journal of Special Needs Education
  - International Journal of Inclusive Education
  - International Journal of Special Education
  - Journal of research in Special Educational Needs
  - Journal of Special Education
  - Scandinavian Journal of Disability Research
- En skönlitterär bok inom området läses (ca 200 s).
- Ytterligare litteratur kan tillkomma enligt lärares anvisningar (ca 50 s).
- Valbar litteratur (ca 800 s)**
- Ahlberg, Ann (2007). Specialpedagogik av igår, idag och i morgon. *Pedagogisk forskning i Sverige* vol 12, nr 2, ss. 84-95.
- Areschoug, Judith (2003). Den som icke kan tillgodogöra sig folkskolans undervisning. I Börjesson, Mats & Palmblad, Eva (red.) *Problembarnets århundrade – normalitet, expertis och visionen om framsteg*. Lund: Studentlitteratur. (ss. 93-140)
- Barow, Thomas (2003). Sveriges väg till integrering. Bengt Nirje och Karl Grunewald, två ”pionjärer” i specialpedagogik i norra Europa, om eugenik, mentalitetsförändringar och normalisering. *Nordisk Tidsskrift för Specialpedagogik* 81, 3, (ss. 185-198)
- Börjesson, Mats & Palmblad, Eva (2003). Uppförandeproblem i skolan - och andra kliniska observationer. I Börjesson, Mats & Palmblad, Eva (red.) *Problembarnets århundrade – normalitet, expertis och visionen om framsteg*. Lund: Studentlitteratur. (ss. 17-54)
- Evaldsson, Anna-Carita & Nilholm, Claes (2009). Evidensbaserat skolarbete och demokrati: Mobbing som exempel. *Debatt* vol 14, nr 1 (65 s.)
- Fischbein, Siv (2007). Specialpedagogik i ett historiskt perspektiv. I *Reflektioner kring specialpedagogik – sex professorer om forskningsområdet och forskningsfronterna*. Stockholm: Vetenskapsrådet. (s. 17-35)
- Helldin, Rolf & Sivertun, Ulf (2004). Specialpedagogikens normativa betingelser. *Utbildning & Demokrati* vol 13, nr 2, ss. 45-

- Ineland, Jens, Molin, Martin & Sauer, Lennart (2009). *Utvecklingsstörning, samhälle och välfärd*. 1. uppl. Malmö: Gleerup. (207 s.)
- Jørgensen, Margot & Schreiner, Peter (2001). *Fighter-relationen: barns kamp med vuxna*. 4., omarb. uppl. Göteborg: Ninac. (166 s.)
- Kadesjö, Björn (2007). *Barn med koncentrationssvårigheter*. 3. uppl. Stockholm: Liber. (304 s.)
- Mallander, Ove (2004): Att knyta nätverk med vinden i ryggen. I: Magnússon, Finnur & Plantin, Lars (red.). *Mångfald och förändring i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur. (ss. 19-44)
- Nilholm, Claes (2007b). Forskningen om specialpedagogik. Landvinningar och utvecklingsvägar. *Pedagogisk forskning i Sverige* vol 12, nr 2, ss. 96-108.
- Nilholm, Claes (2007c). *Perspektiv på specialpedagogik*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur. (130 s.)
- Nilholm, Claes et al. (2007). Kommuners arbete med elever i behov av särskilt stöd. En enkätundersökning. *INSIKT* vol 2007 nr 2. Jönköping: Vetenskapliga rapporter från Högskolan för lärande och kommunikation: Högskolan i Jönköping. (58 s.)
- Ogden, Terje (2003). *Social kompetens och problembeteende i skolan – kompetensutvecklande och problemlösande arbete*. Stockholm: Liber. (304 s.)
- Persson, Bengt (2004). Specialpedagogik och dokumentation i en skola för alla. En fråga om likvärdighet, rättvisa eller rättigheter? *Utbildning & Demokrati* vol 13, nr 2, ss. 97-113.
- Regeringskansliet (2008). *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Ds 2008:23. Stockholm: Fritzes. Tillgänglig: <<http://www.regeringen.se/content/1/c6/10/19/18/516a2b36.pdf>> (233 s.)
- Rosenqvist, Jerry (2007b). Landvinningar på väg mot en skola för alla. *Pedagogisk forskning i Sverige* vol 12, nr 2, ss. 109-118.
- Rønhovde, Lisbeth Iglum (2006). *Om de bara kunde skärpa sig!: barn och ungdomar med ADHD och Tourettes syndrom*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur. (336 s.)
- Verneresson, Inga-Lill (2007). *Specialpedagogik i ett inkluderande perspektiv*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur. (92 s.)
- Zetterqvist Nelson, Karin (2003). Medfödd ordblindhet. I Börjesson, Mats & Palmblad, Eva (red.). *Problembarnets århundrade – normalitet, expertis och visionen om framsteg*. Lund: Studentlitteratur. (ss. 55-92)